

Strövtåg i tid och rum på Rösaringsåsen

På Rösaringsåsen i Upplands-Bro har natur och kultur vävts samman till ett variationsrikt mönster som spänner över flera tusen år. Varpen i vävnaden är geologin som på en liten yta visar prov på ett antal egenheter som är värda att begrunda när du vandrar längs ett myller av bekväma gångstigar. Tre färgmarkerade strövstigar leder dig tillbaka till parkeringsplatsen om du tycker att du kommit vilse. Här finns också en ca 8 km lång kulturstig märkt med kommunens logotype.

Skogen. En kilometer norr om första stora parkeringsplatsen - uppe på åsen bortom Låssa kyrka - ligger Toresta gård, där Sveriges första skogsvårdsförening bildades 1851. Efter några år gjordes en skötselplan för hela området gällande de närmaste hundra åren. Skogen är en sevärdhet med lättgången terräng även mellan de fina promenadvägarna.

Åsen är en del av Uppsalaåsen, den största av Sveriges rullstensåsar. Kultplatsen Rösaring ligger på 61 m höjd med en magnifik utsikt över Norra Björkfjärden. På alla sidor, mest på västra, södra och östra sidan finns kraftigt markerade fornstrandvallar, skapade av havsvågornas bearbetning av gruset i åsen, vilken började stiga upp ur havet för 6000 år sedan. (Litorinahavet). I norra delen av åsen finns en annan geologisk formation, en s.k. dödisgrop, skapad av en stillaliggande jättestor isklump av några kilometers omfång. Under några år förhindrade den sten, grus, sand och lera som strömmade fram i den väldiga istunneln att här bygga upp åsen. Den del av dödisgropen som ligger ovanför Mälarens yta är utformad som en amfiteater och kan ha spelat en roll i forntidsmänniskans religion.

Rösaring beskrevs som en kultplats redan vid den första fornminnesinventeringen i mitten av 1600-talet. Här finns en labyrint som förmodas vara en världens äldsta bevarade och en helt unik processionsväg på över en halv kilometer. Den leder i nord-sydlig riktning rakt fram till en avplanad jordhög, som kan ha tjänstgjort som ceremoniplats vid årliga fruktbarhetsriter av en typ som finns omvitnad i äldre skriftliga källor och hos naturfolk ännu under 1900-talet.

Labyrinten tillhör den typ som utnyttjades av kulturfolken i medelhavsländerna vid dyrkan av fruktbarhetsgudar, både kvinnliga och manliga. I Bro hette de Härn och Ull och minnet av dem har bevarats i ortnamnen Härnevi och Ullevi, där "vi" betyder offerplats. Denna typ av labyrinter kallades på 1600-talet för Trojeborgar. De har bara en gångväg in till centrum. Det var inte förrän på 1400-talet började man anlägga labyrinter med irrgångar.

Låssa är namnet på församlingen och kyrkan som du måste passera för att komma till utgångspunkten för dina strövtåg. Man har inte kunnat förklara namnets betydelse. Det är i alla fall mycket gammalt, och Låssa beskrivs som Upplands-Bros äldsta stormansbygd, ganska naturligt med tanke på de märkliga fornminnena på åsen. Vid Stora Ekeby omedelbart söder om Rösaring har en talrik befolkning bott, vilket de stora gravfälten där vittnar om. På Låssa kyrkogård ser du något så ovanligt som två bevarade forntidsgravar alldeles innanför ingångsportalen.

Savolax är en av två kända finska bosättningar från 1500-talet. På den i övrigt sandiga marken har just här en del jord lagrats på en yta av 100 x 350 m. Kulturstigen leder fram till husgrunden i en skogsplantering som gjordes på 1960-talet. Två hundra meter längre mot norr finns ytterligare en husgrund men med svenskt namn. Den andra finska uppodlingen hette Karelen ända fram till slutet av 1800-talet, då den kom att heta Källtorp och ligger strax nedanför kultplatsen.

Rikkärr är ett skyddat kärr med bl.a. den ovanliga växten kärrknipprot

Mycket mer finns att läsa på vår hemsida www.ukforsk.se
Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut/Börje Sandén
Skriv gärna ut de två sidorna att ta med vid dina strövtåg

